

Article Arrival Date

Article Type

Article Published Date

26.06.2023

Research Article

20.09.2023

MUSUL ESKİ KENT MEYDAN MAHALLESİ'NDE SAVAŞ SONRASI OLUŞAN KENTSEL SORUNLAR

POST-WAR URBAN PROBLEMS IN ANCIENT MOSUL (MAYDAN NEIGHBORHOOD)

Maya ALI

Karabük Üniversitesi, Başak Cengiz Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Karabük, 78600.

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-6128-0607>**Dr. Öğr. Üyesi Bahar SULTAN QURRAIE**

Karabük Üniversitesi, Başak Cengiz Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Karabük, 78600.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5142-3367>**ÖZ**

Çalışmanın temel amacı, savaş sonrası “Musul Eski Kenti'nin Meydan Mahallesi”nde ortaya çıkan kent problemlerini bütün yönleri ile ele almaktır. Savaşın ardından meydana gelen büyük yıkımın neden olduğu sorunlar incelenerek, Musul Meydan Mahallesi'nin problem analizi yapılmıştır. Bu mahalle, savaşın etkisiyle ciddi tahribata uğramış, can güvenliğinin olmadığı alanlar, yıkılmış binalar ve yollar gibi önemli sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Ayrıca Musul Eski Kenti'nin Meydan Mahallesinde, savaş sonrası yaşanan su ve elektrik kesintileri, atık yönetimi sorunları ve altyapı eksiklikleri gibi hizmet sorunları da yaşam kalitesini olumsuz etkilemiş ve etkilemeye devam etmektedir (UNESCO, 2022a).

Bu bağlamda, çalışmada; tarihi kentin savaş sonrasındaki durumu ve ortaya çıkan problemler tanıtılmıştır. Gözlem metodu kullanılarak Musul Eski Kenti'nin bugünkü durumu fotoğraflarla belgelenmiştir. Ayrıca, savaştan önceki eski kent bölge planları ve tarihi fotoğraflar referans alınarak (UNESCO, 2022b), günümüzdeki şehir planları ve görseller ışığında tahribat ve problemlerin neler olduğu detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Yapılan gözlem sonucunda, Musul Eski Kenti'nin Meydan Mahallesi'nde yaşanan bu problemlerin çözümü için kapsamlı bir kurtarma ve yeniden inşa süreci gerekmektedir. Altyapının restore edilmesi, güvenlik önlemlerinin artırılması, temel hizmetlerin düzenli olarak sağlanması, atık yönetimi sistemlerinin geliştirilmesi gibi önemli adımlar atılmalıdır. Ayrıca, tarihi mirasın korunması ve mahalle sakinlerinin katılımının sağlandığı sürdürülebilir bir planlama süreci yürütülmelidir. Bu çabaların birleşimiyle Musul Eski Kenti'nin Meydan Mahallesi'nin eski canlılığına kavuşması ve insanların sağlıklı, güvenli ve refah içinde yaşayabileceği bir alan olması hedeflenmelidir. Bunu başarmak için yerel halk, uluslararası toplum ve yerel yönetimler arasında güçlü bir iş birliği ve destek sağlanmalıdır.

363

Anahtar Kelimeler: Musul, savaş, Musul Eski Kenti, savaş sonrası kentsel sorunlar.

ABSTRACT

The urban problems that emerged in the Old City of Mosul's Meydan neighborhood have been addressed. By examining the issues caused by the extensive destruction following the war, a problem analysis of the Meydan neighborhood in Mosul has been conducted. This neighborhood has suffered serious devastation due to the impact of the war, facing significant problems such as areas lacking safety, destroyed buildings, and roads. Additionally, service-related issues like water and electricity disruptions, waste management problems, and infrastructure deficiencies have adversely affected the quality of life in post-war cities.

In this context, the study introduces the post-war condition of the historical city and the resulting problems. The current state of the Old City of Mosul has been documented through observations and photographs. Moreover, old urban plans and historical photographs have been used as references to thoroughly examine the extent of destruction and problems in the present-day city plans and visuals.

In conclusion, comprehensive recovery and reconstruction efforts are required to address the problems faced in the Meydan neighborhood of the Old City of Mosul. Key steps should include restoring infrastructure, enhancing security measures, ensuring regular provision of essential services, and developing waste management systems. Additionally, a sustainable planning process must be implemented, preserving the historical heritage and involving neighborhood residents in the decision-making. The combination of these efforts aims to restore the vitality of the Meydan neighborhood in the Old City of Mosul, creating a healthy, secure, and prosperous living environment for its inhabitants. To achieve

this, strong cooperation and support between the local community, international community, and local authorities should be established.

Keywords: Musul, war, Musul Old City, post-war urban problems.

1. GİRİŞ

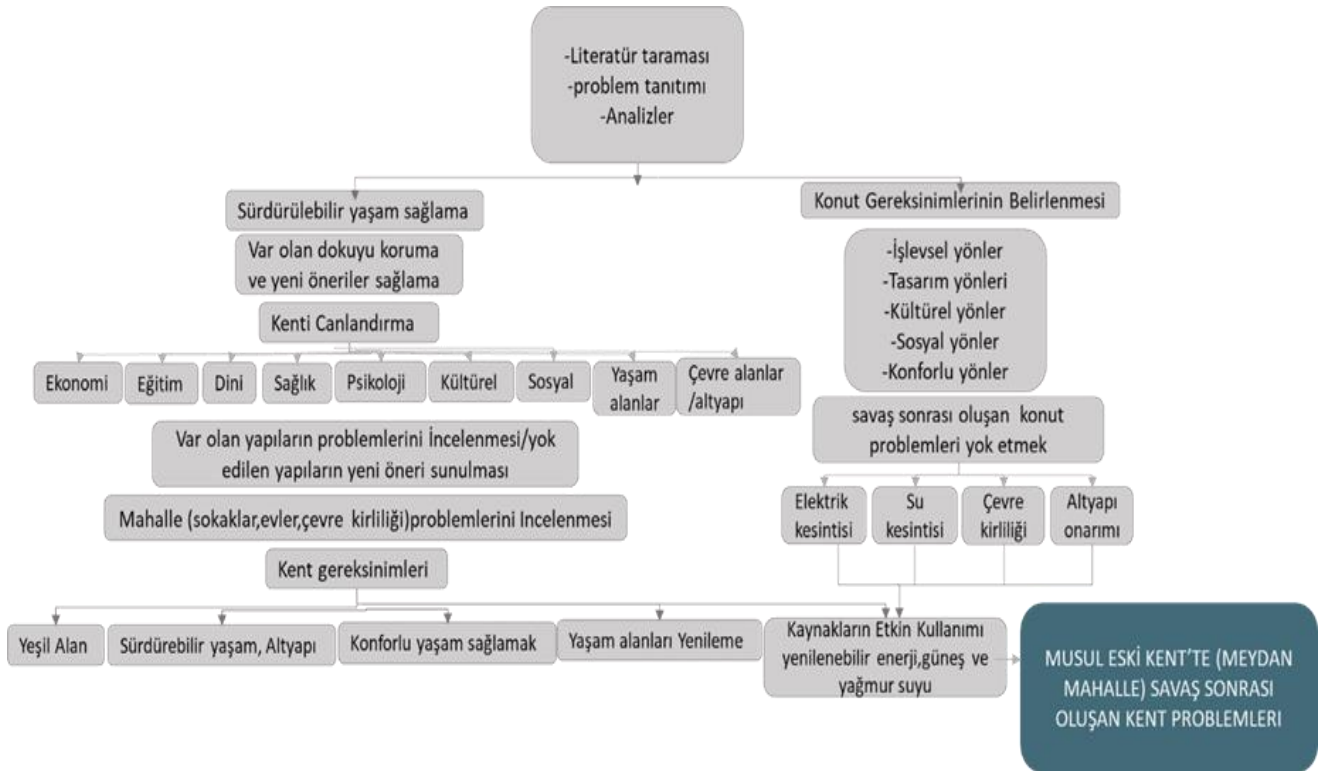
Musul Eski Kenti, 2014-2018 yılları (BBC, 2022a) arasında iç savaşın yaşandığı ve savaş sonrasında birçok zorlukla karşı karşıya kalan bir şehirdir. Bu zorluklar arasında ciddi yıkımlar, altyapı eksiklikleri, göç, güvenlik sorunları, ekonomik sıkıntılar ve kültürel mirasın kaybı bulunmaktadır. Ayrıca, hava ve çevre kirliliği gibi çevresel sorunlar da gözlemlenmektedir. Bu sorunların üstesinden gelmek ve Meydan Mahallesi'nin yaşanabilirlik düzeyini artırmak için kapsamlı bir kurtarma ve yeniden inşa süreci gerekmektedir. Bu süreçte altyapıyı restore etmek, güvenlik önlemlerini artırmak, ekonomik kalkınmayı teşvik etmek ve kültürel mirası korumak önemli adımlardır. Aynı zamanda, çevre dostu uygulamalarla hava ve çevre kirliliği gibi çevresel sorunların çözüme kavuşturulması gerekmektedir (Reliefweb, 2022).

Araştırmanın temel amacı, Musul Eski Kenti'nin Meydan Mahallesi'nde ortaya çıkan kent problemlerini analiz etmek ve bu problemleri çözmeye yönelik önerilerde bulunmaktır. Çalışma, savaş sonrası dönemdeki kentte yaşanan sorunları anlamayı ve çözüm yollarını sunmayı hedeflemektedir.

Ele alınan çalışma, Musul Eski Kenti'nin Meydan Mahallesi'nde gerçekleştirilmiş ve literatür taraması, analizler ve saha araştırmaları gibi yöntemlerle elde edilen verilere dayanan bir araştırmadır. Çalışma, Musul'un savaş sonrası dönemdeki sorunlarını ele alarak, problem göstermeyi ve çalışmalarının önemini ve etkili bir şekilde vurgulamayı amaçlamaktadır.

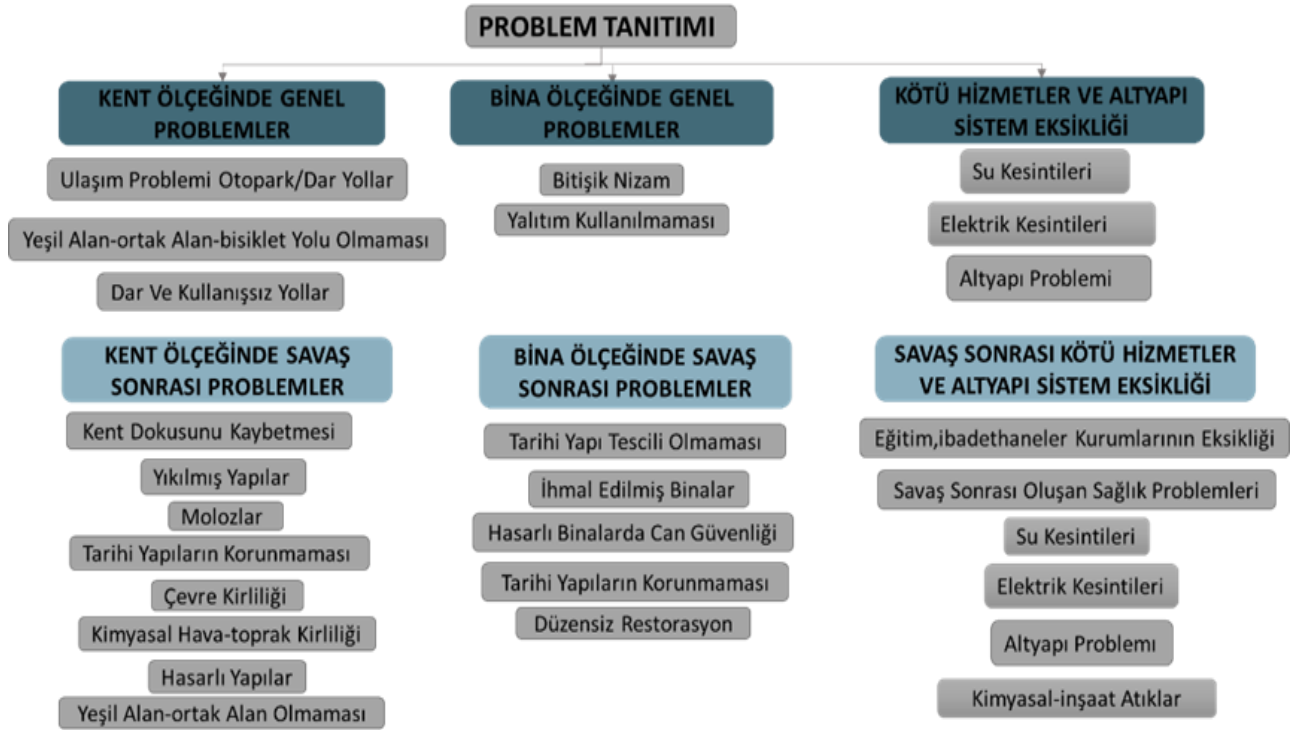
2. MATERYAL ve METOT

Çalışmanın bu bölümünde, Musul Eski Kenti'nin Meydan Mahallesi'nde ortaya çıkan problemler (Çizelge 1) anlatılmaktadır.

Çizelge 1: Araştırma metodolojisi (Maya, 2023)

Savaş sonrası büyük yıkımın (UNESCO, 2022c) neden olduğu sorunlar ve problemlerin belirlenmesi için çalışma alanı olarak Musul Meydan Mahallesi seçilmiş ve tercih edilme nedenleri ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir (Çizelge 2).

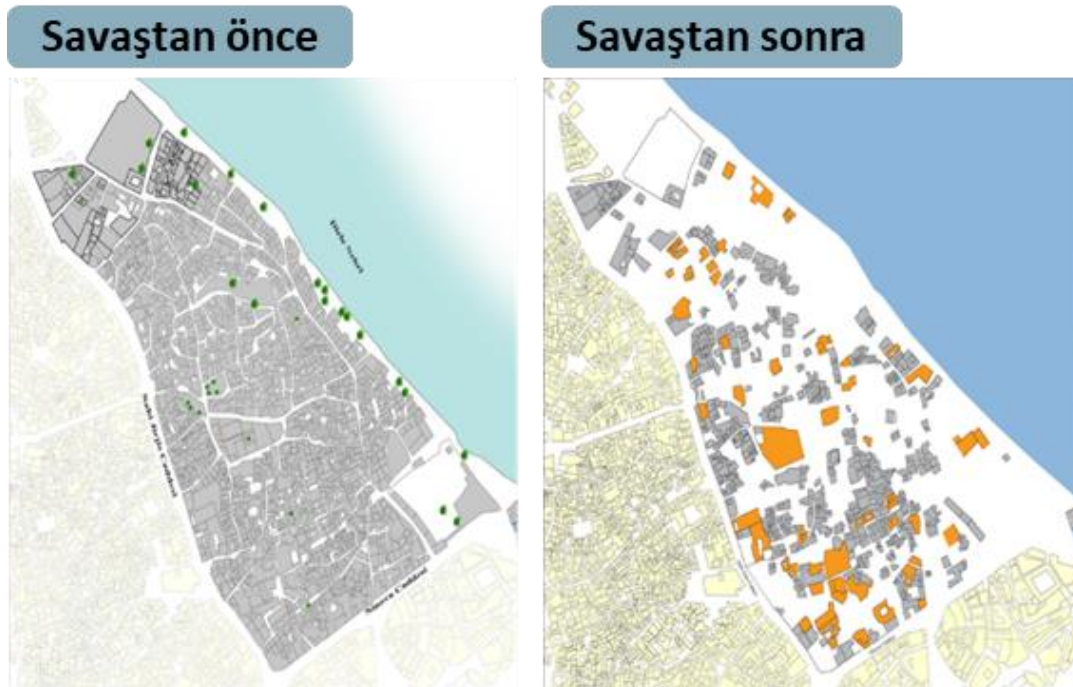

Çizelge 2: Problem tanıtımı

Musul'un eski kentindeki (Meydan Mahallesi) birden fazla sorun ortaya çıkmıştır ve bu sorunlar, Meydan Mahallesi'nin problem tanıtımında da görüldüğü gibi, mimari yapıların tahribatı, tarihi dokunun zarar görmesi, kültürel mirasın kaybolması, düzensiz kentsel dönüşüm süreci, plansız inşaatlar ve izinsiz restorasyonlar (Aljazeera, 2022a) gibi unsurlarla birlikte meydana gelmiştir. Bu durum, mahalledeki kimlik ve kültürel değerlerin kaybolması ve çevresel sorunların artmasına neden olmaktadır.

365

Savaşın Musul'un eski kentindeki Meydan Mahallesi üzerindeki etkileri oldukça yıkıcı olmuştur. Bombardımanlar, çatışmalar ve diğer savaş etkileri, mahalleye büyük bir tahribat ve yıkım getirmiştir. Tarihi yapılar, binalar ve altyapı sistemi büyük zarar görmüş, mahallenin tarihi dokusu ciddi şekilde bozulmuş ve kaybolmuştur (Unhabitat, 2022a); (Şekil 1).

Şekil 1: Meydan Mahallesi savaştan önce ve savaştan sonra yıkım analizi (UNESCO, 2022)

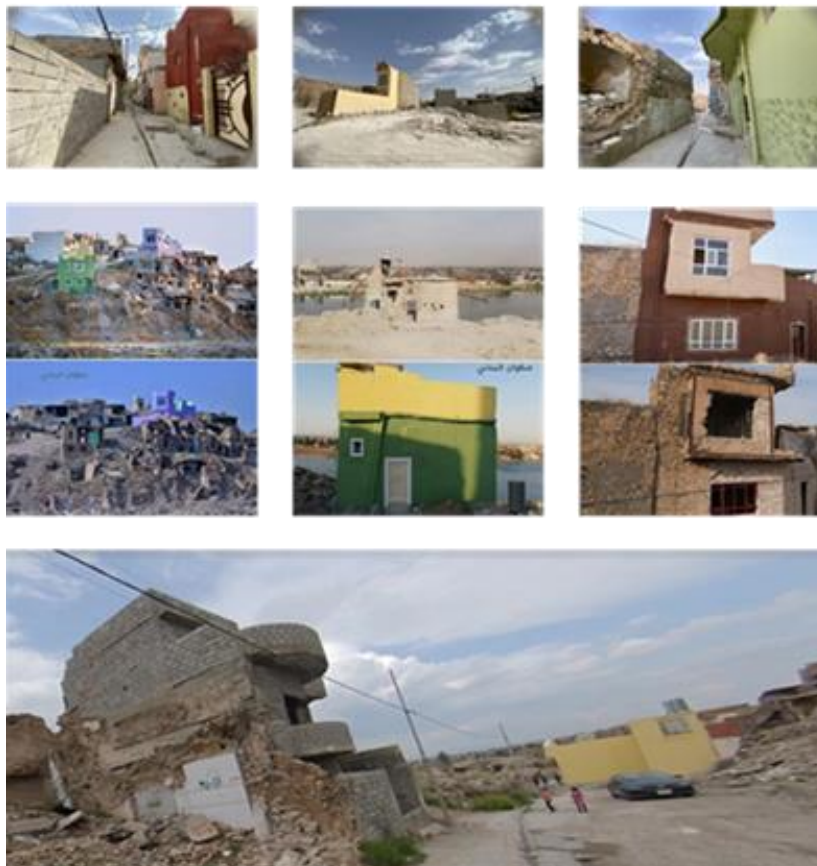
Savaş sonrasında yapılan karşılaştırmalarda, Meydan Mahallesi'nin büyük bir kısmının yıkıldığı ve kent dokusunun kaybolduğu görülmüştür. Tarihi yapılar ve sokaklar tamamen yok olmuş, bu durum kent silüetinin de yok olmasına neden olmuştur. Yıkılan yapılar ve sokaklar yerine çevreye uyumsuz bir şekilde yapılan düzenlemeler, kent dokusunun yavaş yavaş yok olmasına neden olmuştur (Hussein vd., 2019); (Şekil 2).

Şekil 2: Savaş öncesi ve sonrası Musul Kent silüeti (Hussein vd., 2019).

Savaş sonrasında düzensiz kentsel dönüşüm süreci yaşanmıştır. Tahribatın hızlı bir şekilde giderilmesi ve insanların yerleşim ihtiyaçları; plansız ve hızlı bir şekilde gerçekleşmiştir. Bu durum düzensiz yapılaşma, plansız altyapı gelişimi ve çevresel sürdürülebilirlik problemlerini beraberinde getirmiştir. Bu süreç, mahallenin yeniden inşa sürecini karmaşık hale getirmiş ve eski kentin dokusunun restorasyonunu zorlaştırmıştır (Sciencedirect, 2022a); (Şekil 3).

366

Şekil 3: Savaştan sonra düzensiz kentsel dönüşüm (Mosul Üniversitesi)

Savaş sonrası çevre kirliliği de ciddi bir sorun olmuştur. Molozlar ve çöplerin doğru şekilde bertaraf edilmemesi, altyapı sistemlerindeki sorunlar ve diğer etmenler çevre kirliliğini artırmıştır. Bu da sağlık açısından riskler oluşturmuş ve konforlu bir yaşamı engellemiştir (Reuters, 2022); (Şekil 4).

367

Şekil 4: Savaştan sonra çevre kirliliğine yapılan fotoğraf analizi (Maya, 2023)

Ayrıca, savaşın psikolojik etkileri de önemli bir sorun olmuştur. Musul halkı, savaş sırasında yaşadığı şiddet ve kayıplar nedeniyle derinden etkilenmiş ve bazıları için evlerine geri dönme veya o bölgelerde yaşama konusunda güvensizlik oluşmuştur (Şekil 5).

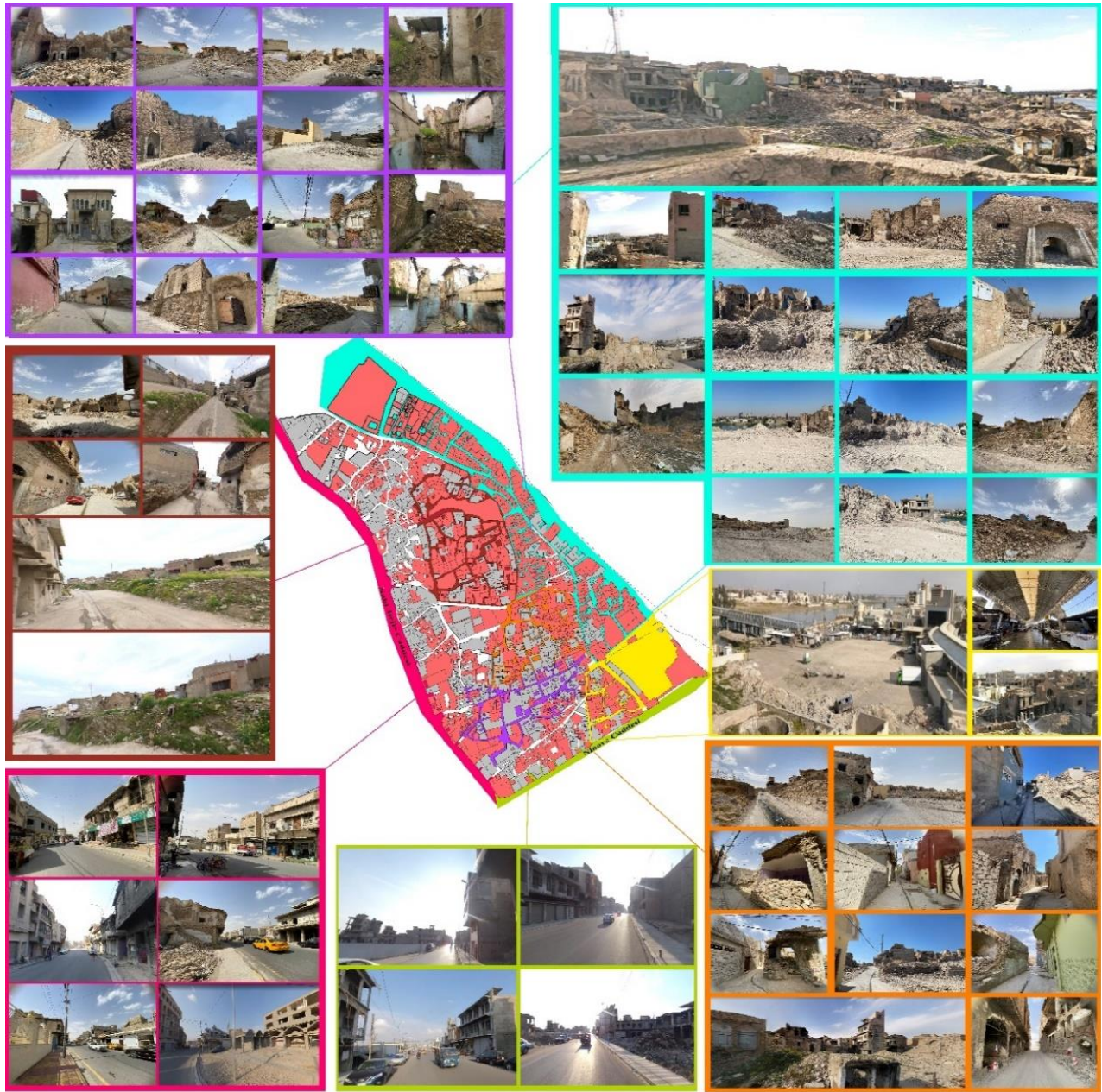

Şekil 5: Can güvenliği olmayan alanlar, yıkılmış binalar ve yollar (Maya, 2023)

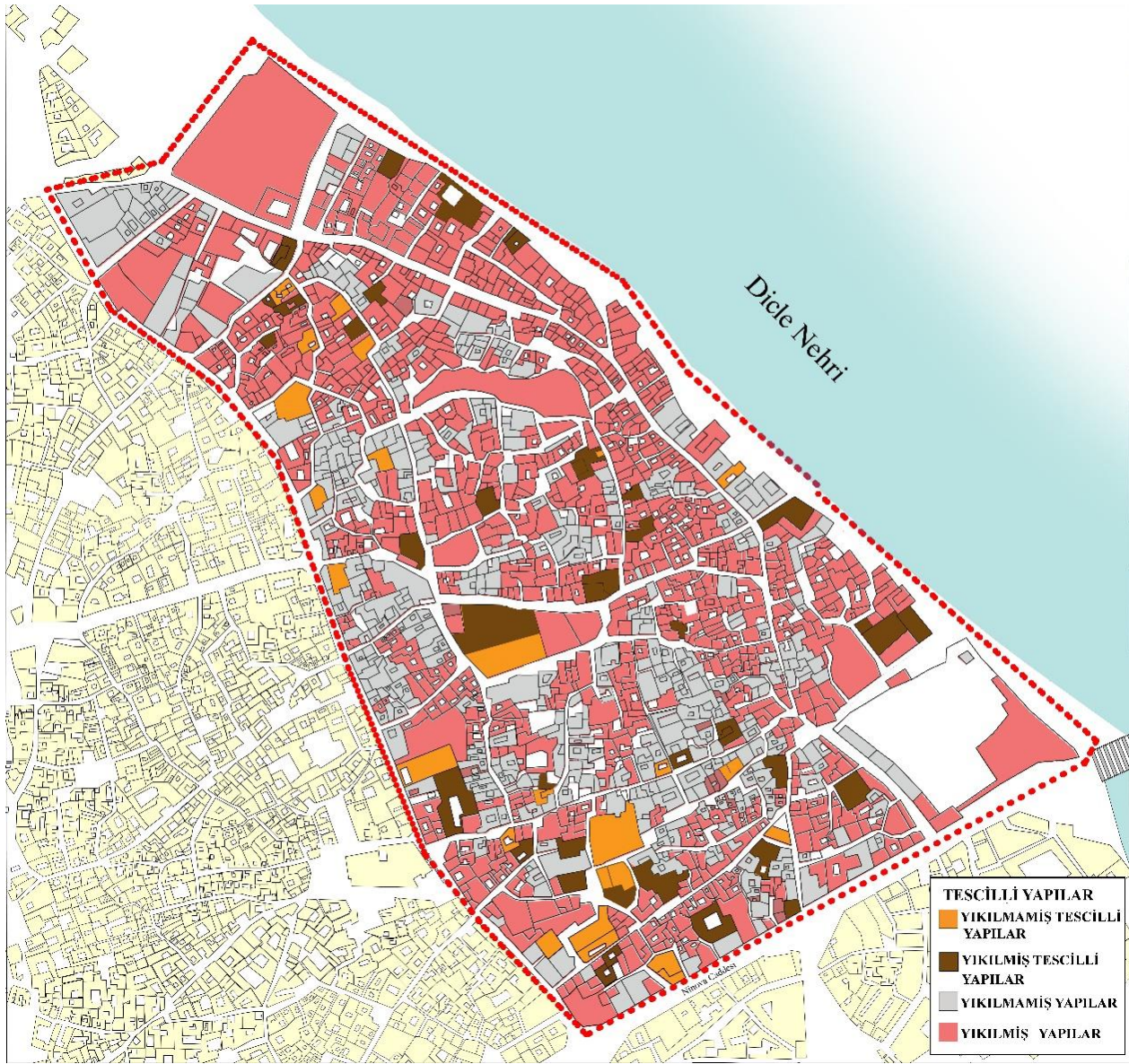
368

3.1. Mevcut Alan Problem Analizi

Savaşın ardından Musul'un eski kentindeki (Meydan Mahallesi) sorunlar; mimari yapıların tahribatı, tarihi dokunun zarar görmesi, kültürel mirasın kaybolması, düzensiz kentsel dönüşüm, plansız inşaatlar ve izinsiz restorasyonlar olarak özetlenebilir (Aljazeera, 2022b). Bu durum, mahalledeki kimlik ve kültürel değerlerin kaybolmasına ve çevresel sorunların artmasına yol açmaktadır (Şekil 6-7).

Şekil 6: Meydan Mahallesi görsel analizi (Maya, 2023)

Şekil 7: Meydan Mahallesi yapı analizi (UNESCO, 2022)

Musul Eski Kent Meydan Mahallesi içindeki tescilli yapıların korunması yetersiz ve izinsiz restore edilen veya tahrip edilen yapılar mevcuttur. Bazı yapılar koruma altında olsa da; genel olarak tarihi dokunun tehlikede olduğu ve koruma çabalarının eksik olduğu yapılan gözlemlerden anlaşılmaktadır (Unhabitat, 2022b).

Musul Eski Kent Meydan Mahallesi savaşın yoğun yaşandığı bir bölgedir; tarihi camiler, kiliseler, medreseler ve evler büyük zarar görmüştür. Bombardımanlar ve çatışmalar sonucunda birçok yapı tamamen yıkılmış veya harabe halinde kalmıştır. Yangınlar da tarihi dokunun büyük bir kısmının kaybolmasına neden olmuştur. Sokaklarda bulunan birçok yapı güvenlik nedeniyle kullanılmamaktadır. Yapıların yıkılma riski, farklı güvenlik unsurları ve bölgede patlamamış askeri mühimmatların varlığı; yerel yönetimlerin, sokağın tamamını sivil girişine kapatılması kararını almasına neden olmuştur. Meydan Mahallesi'nin tarihi ve kültürel mirası ciddi şekilde tehdit altındadır ve restorasyon çabaları hızlandırılmalıdır (UNESCO, 2022d). Ancak, sınırlı kaynaklar ve güvenlik zorlukları nedeniyle restorasyon çalışmaları yavaş ilerlemektedir (Şekil 8).

371

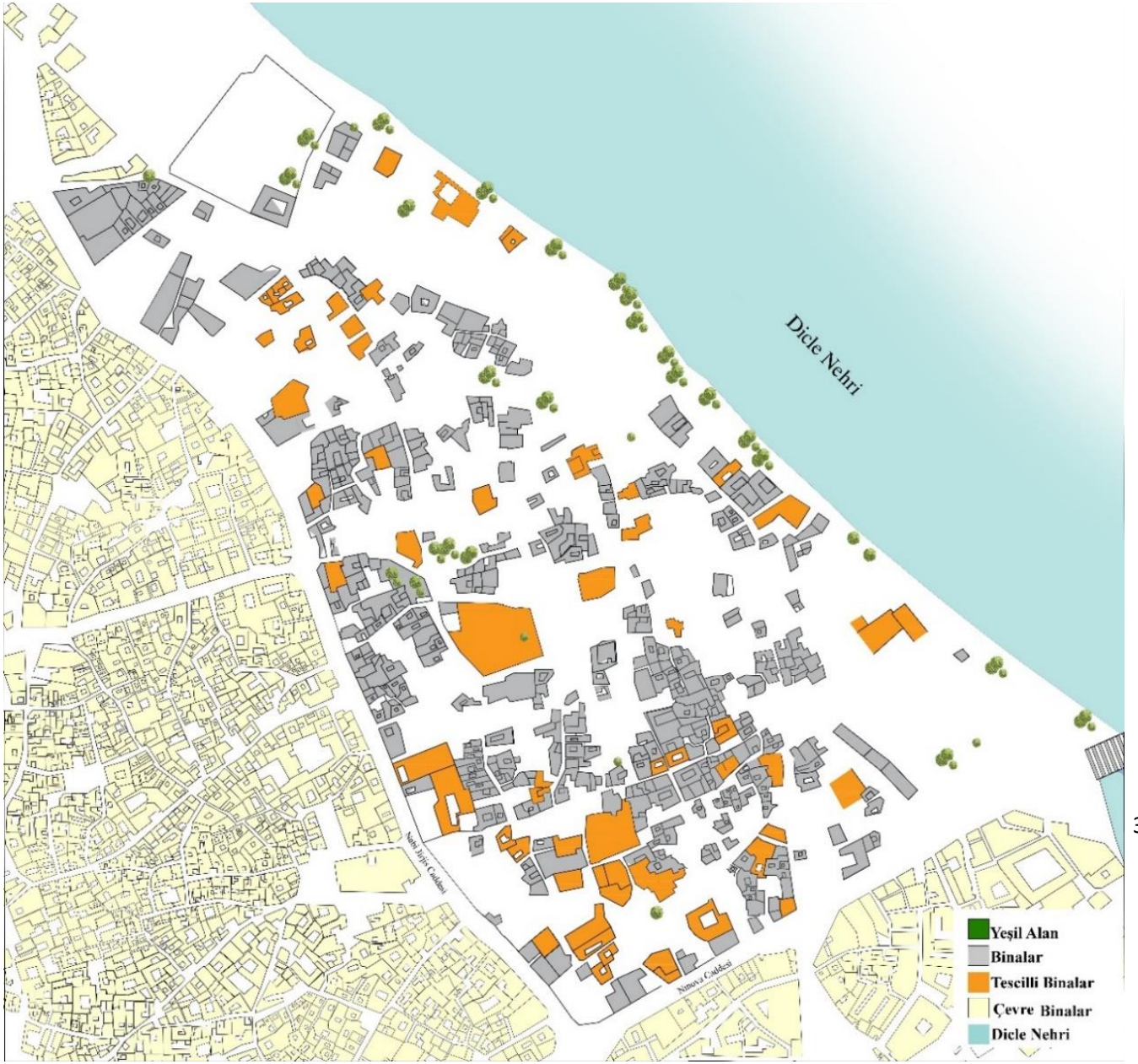
Şekil 8: Bina durumu analizi (UNESCO, 2022)

Meydan Mahallesi'nde savaşın etkileriyle birlikte doluluk oranı düşük ve kentin dokusu büyük ölçüde tahrip edilmiştir. Birçok yapı ya tamamen yıkılmış ya da ağır hasar görmüştür; bu da, bölgede boş ve terk edilmiş yapıların artmasına neden olmuştur. Yeniden yapılanma ve restorasyon çabaları kaçak yapılar ve güvenlik nedenleriyle zorluklarla karşılaşmaktadır. Mahallede doluluk oranının her geçen gün artması, yapıların restore edilmesi için daha fazla çaba ve kaynak ihtiyacı doğurmuştur.

Şekil 9: Meydan Mahallesi dolu boş analizi (Maya, 2023).

Meydan Mahallesi'nde, çok eski yapıların ve bitişik nizam yapılaşmanın yaygın olması nedeniyle yeşil alanların ve ağaç sayısının oldukça az olduğu gözlemlenmektedir (Voiceofguides, 2022). Savaş sürecinde bazı ağaçların yok edilmesi, yeşil alan eksikliğinin daha da belirginleşmesine neden olmuştur. Bu durum, kentin atmosferini etkilerken, sağlıklı bir yaşam ortamının oluşmasını da kısıtlamaktadır. Yeşil alanların artırılması, çevresel sürdürülebilirliği desteklemek ve insanların ruh sağlığına katkı sağlamak açısından önemlidir (Şekil 10-11).

Şekil 10: Meydan mahallesi yeşil alan analizi (UNESCO, 2022)

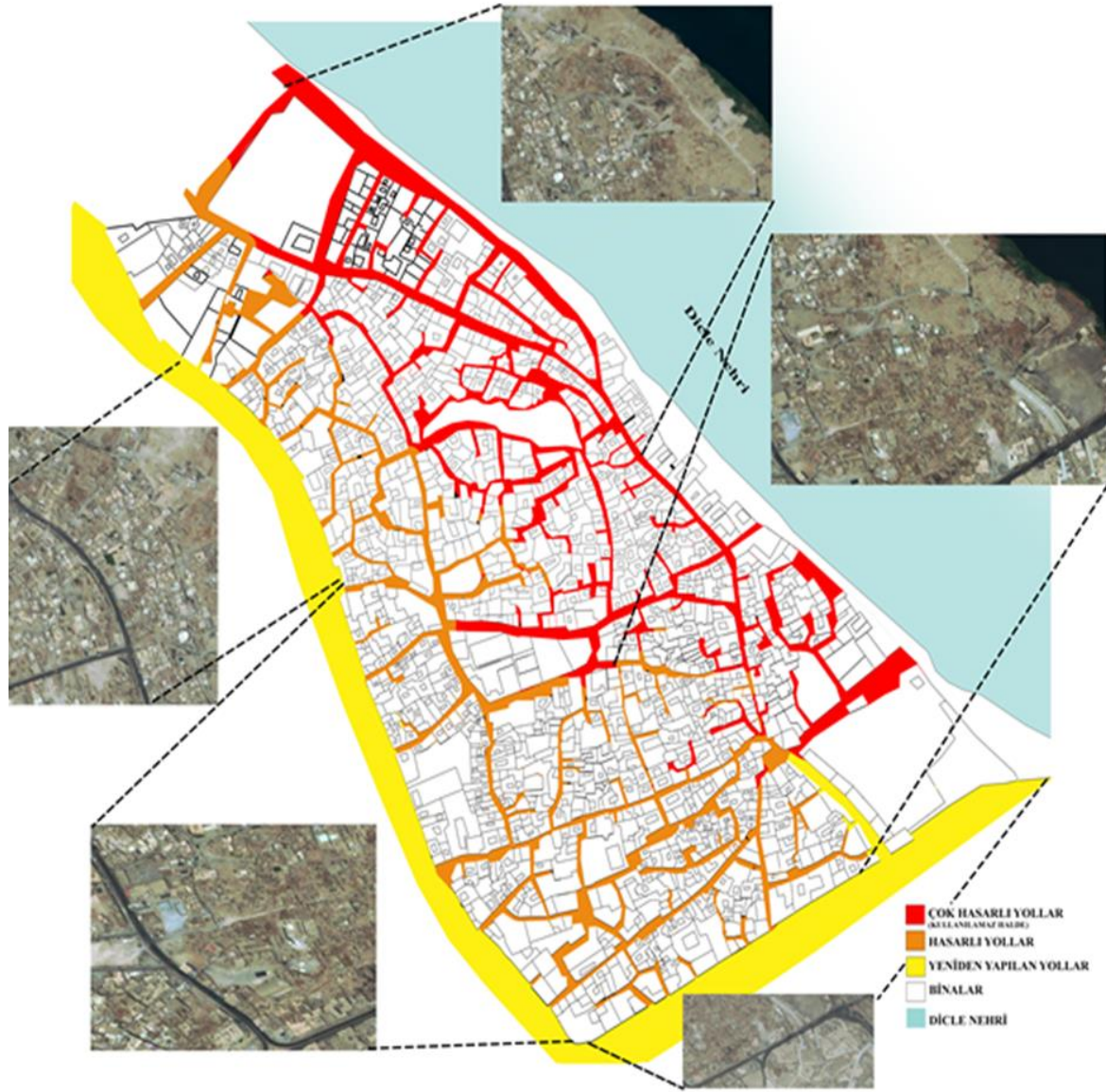

Şekil 11: Problem analizi.

Savaş sonucunda Musul Eski Kent (Meydan Mahallesi) önemli mimari mirasın yok olmasına, altyapı sorunlarına, ekonomik güçlükler, göç ve yerinden edilmeye, sosyal ve psikolojik etkilere, kültürel kayıplara neden olan ciddi problemlerle karşı karşıya kalmıştır. Mahalledeki yapıların çoğu yıkılmış veya hasar görmüş, altyapı sistemleri zarar görmüş, göç ve yerinden edilmeler yaşanmış, ekonomi olumsuz etkilenmiş ve insanların sosyal-psikolojik sağlığı olumsuz yönden etkilenmiştir. Ayrıca, b alanda; yeşil alan eksikliği, dar sokaklar, otopark sorunu gibi yapılaşma ve çevresel sorunlar da görülmektedir. Bu sorunlar, kentin kimliğini ve yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir.

Savaş sonrası Meydan Mahallesi'nde dar ve bitişik nizamda inşa edilen sokaklar, tarihi dokuyu yansıtsa da, araç trafiği için yetersiz ve park yeri eksikliği gibi sorunlara neden olmaktadır. Savaşın yol açtığı yıkımlar da sokak düzenini olumsuz etkilemiş ve çıkamaz sokakların kaybı yaşanmıştır (BBC, 2020b). Bu sorunlar, yaşam kalitesini düşüren ve günlük hayatı zorlaştıran etkileri beraberinde getirmiştir (Şekil 4).

Savaş sonrası Meydan Mahallesi'nde dar ve yoğunlukla bitişik nizamda inşa edilen sokaklar, araç trafiği için yetersiz ve park yeri sıkıntısı gibi sorunlara yol açıyor. Ayrıca, savaşın etkisiyle meydana gelen yıkım da sokaklarda büyük problemlere neden olmuş, geçiş zorluğu ve güvenlik endişeleri ortaya çıkmıştır. Yeşil alan eksikliği de sokakların estetik açıdan eksik kalmasına neden olmaktadır (Şekil 12).

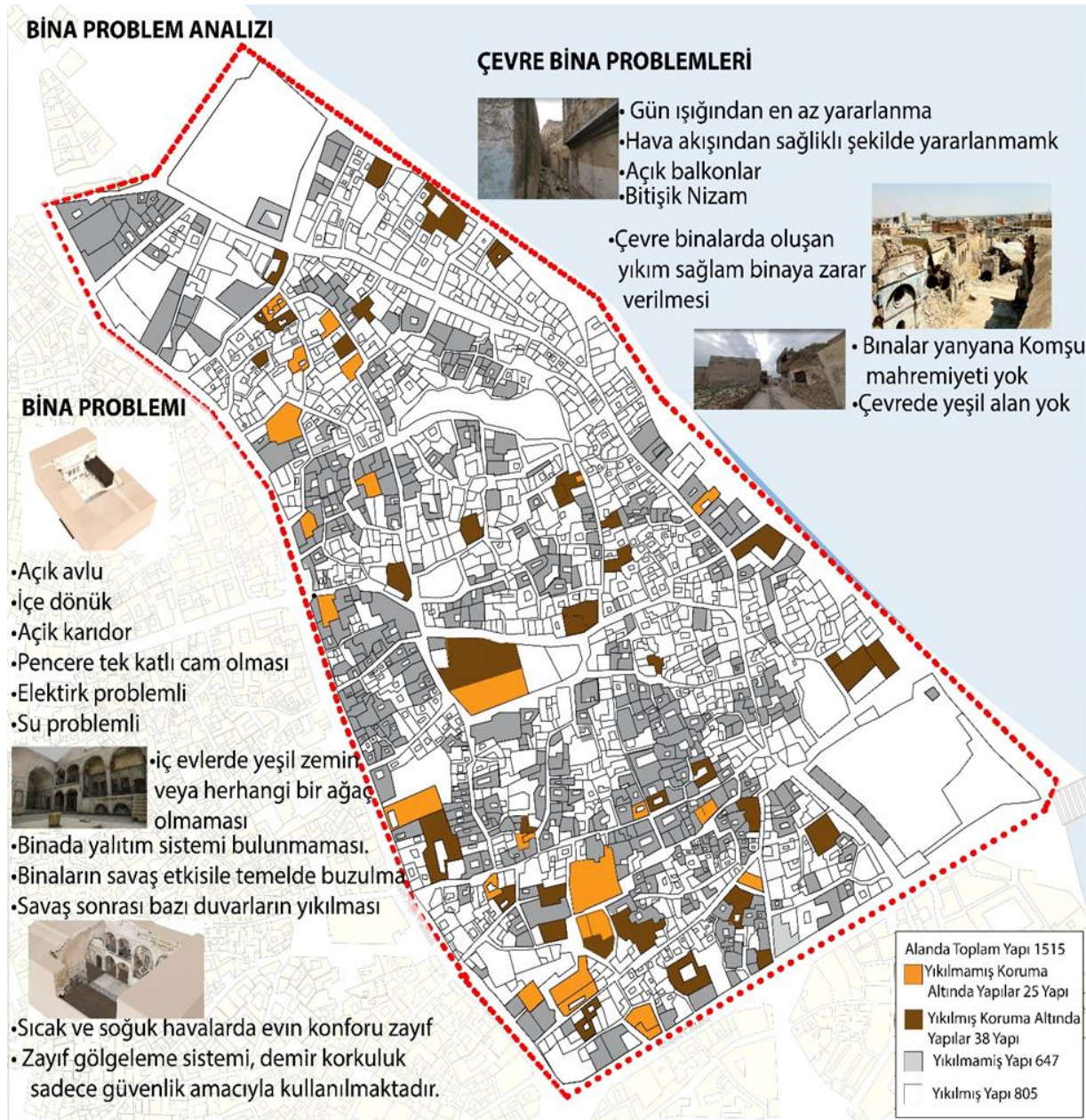
Şekil 12: Savaş sonrası sokak analizi.

Meydan Mahallesi'ndeki sokaklar dar ve bitişik nizamda inşa edilmiş, bu da araç trafiği için yetersiz alan sağlamış ve park yeri eksikliğine yol açmıştır. Yeşil alan eksikliği ve altyapı sorunları da sokakların işlevselliğini ve estetik görünümünü olumsuz etkilemiştir. Dar sokaklar aynı zamanda yaya erişimini ve güvenliği de kısıtlamıştır. Bu sorunların çözülmesi, mahallenin yaşam kalitesini ve çevresel dengesini artırmak için önemlidir (Şekil 13).

Şekil 13: Savaş sonrası sokak analizi (Maya, 2023).

Musul Eski Kenti'ndeki evler geleneksel yapıya sahiptir ve modern olanaklardan yoksundur. Ancak günümüz ihtiyaçlarına ve hava şartlarına uygun olmadığı için birçok problemle karşılaşmaktadır. Açık avlu, açık koridor, tek katlı cam pencereler gibi yapısal eksiklikler konforu olumsuz etkilerken, elektrik ve su sorunları da günlük yaşamı zorlaştırır. Savaşın etkisiyle oluşan hasarlar ve yetersiz bakım, binaların dayanıklılığını azaltırken altyapı eksiklikleri de sağlık ve yaşam kalitesini olumsuz etkiler. Bu sorunların çözümü için binaların modern ihtiyaçlara uygun şekilde dönüştürülmesi, hasarlı yapıların restore edilmesi ve altyapı sorunlarının giderilmesi önemlidir. Bu önlemler, Musul Eski Kenti'ndeki evlerin konforunu artırarak gelecek nesillere sağlıklı ve dayanıklı yapılar bırakmayı amaçlamaktadır (Unesco, 2022e); (Şekil 14).

Şekil 14. Meydan Mahallesi Bina Problem Analizi.

2.2. Kötü Hizmetler Ve Altyapı Sistem Eksikliği

Musul Eski Kenti'nde, savaştan önce var olan sorunlar savaşın etkisiyle daha da kötüleşmiştir. Hizmetlerde büyük aksaklıklar yaşanmaktadır ve halen birçok eksiklik bulunmaktadır. Bu eksiklikler arasında:

Elektrik kesintileri: Savaş nedeniyle elektrik hatlarına ve kablolarına zarar verilmiş, düzensiz bir şekilde elektrik sağlanmaktadır. Jeneratör kullanımı ek maliyet ve çevre kirliliği sorunlarına yol açmaktadır.

Su kesintileri: Su tesisatları zarar görmüş, su temini sınırlı hale gelmiştir. İnsanlar su ihtiyacını tankerler aracılığıyla karşılamaktadır.

Atıklar: Savaş nedeniyle çevreye zarar veren kimyasal atıklar ve çöpler artmıştır. Toplanmayan atıklar çevreye zarar vermekte ve rahatsız edici kokulara neden olmaktadır.

Altyapı sistemleri: Hava ve kara harekâtlarında, yol ve ulaşım ağı hasar görmüştür. Bu durum günlük yaşamı olumsuz etkilemiş ve etkilemeye devam etmektedir. Ek olarak; elektrik, su ve iletişim altyapısı da zarar görmüş, insanı ihtiyaç olan bu olgular ulaşım sıkıntılı bir hal almıştır (Şekil 15).

şekil15. Kötü Hizmetler ve Altyapı Sistem Eksikliği (Nahda Üniversitesi, 2022)

Bu problemler, insan sağlığı, temel ihtiyaçlar, işletmeler, ekonomi ve toplumsal istikrar üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır (Sciencedirect, 2022b). Savaş sonrası atıkların doğaya ve topluma olan etkisi de dikkate alındığında, Musul Eski Kenti'nin yeniden yapılanması ve altyapı sistemlerinin iyileştirilmesi önem arz etmektedir. Bu çabalar, toplumun sağlığı, yaşam kalitesi ve ekonomik kalkınması için hayati önem taşımaktadır.

2.3. SAVAŞIN MUSUL HALKI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Musul'daki savaşın etkileri kültürel, fiziksel, ekonomik, psikolojik ve sağlık alanlarında derin ve uzun süreli olmuştur. Bu etkilerin giderilmesi ve Musul halkının toparlanması için uluslararası yardım kuruluşları, hükümet ve yerel topluluklar arasında iş birliği önemli rol oynamaktadır. Savaşın Musul halkı üzerindeki etkilerin beş alt başlık olarak ele almak mümkündür:

Kültürel: Savaşın neden olduğu yıkım, geleneksel binaların tahribata uğramasına ve sembolik değeri olan yerlerin kaybolmasına neden olmuştur. Bu durum, Musul halkının kültürel mirasının zarar görmesine yol açmıştır.

Fiziksel: Savaş sırasında hedef alınan tarihi yapılar ve mimari eserler, kent sakinlerinin ulusal kimliğine büyük zarar vermiştir. Ayrıca, savaş sonrası dönemde de mimari yapılaşma ve altyapı ağlarının zarar görmesi kentsel harekette dengesizliğe neden olmuştur. Musul halkı, savaşta yaşanan yıkıma ve şiddete maruz kalmış ve temel ihtiyaçlarını karşılayamamıştır.

Sağlık: Savaşın neden olduğu kimyasal atıklar, cephaneler ve çöpler, Musul'da hava, su ve toprak kirliliğinin artmasına neden olmuştur. Bu durum, hastalıkların yayılmasına ve sağlık sorunlarının artmasına yol açmıştır.

Psikoloji: Savaş sırasında yaşanan kayıplar, tehlikeli durumlar ve göçler, Musul halkında manevi ve ruhsal sorunların oluşmasına neden olmuştur.

Ekonomi: Savaşın ekonomi üzerindeki etkileri, ekonomik akışlarda değişiklikler ve maddi varlıkların imhası şeklinde görülmüştür. Musul'un ticari alanları ve belediyesi de savaştan olumsuz etkilenmiştir.

3. SONUÇ

Bu çalışma, Musul Eski Kenti'nin Meydan Mahallesi'nde gerçekleştirilmiş ve savaş sonrası dönemdeki kentte yaşanan sorunları analiz etmeyi ve çözüm yollarını sunmayı amaçlamaktadır. Savaşın etkilerinin kültürel, fiziksel, ekonomik, psikolojik ve sağlık alanlarında derin ve uzun süreli olduğu gözlemlenmiştir. Musul halkının toparlanması ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi için uluslararası yardım kuruluşları, hükümet ve yerel topluluklar arasında iş birliği büyük önem taşımaktadır.

Musul Eski Kenti'nin Meydan Mahallesi, iç savaşın yaşandığı ve savaş sonrasında birçok zorlukla karşı karşıya kalan önemli bir şehirdir. Savaşın etkisiyle meydana gelen ciddi yıkımlar, altyapı eksiklikleri, göç, güvenlik sorunları, ekonomik sıkıntılar ve kültürel mirasın kaybı, mahalledeki yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemiştir. Ayrıca, çevresel sorunlar ve ekolojik problemler de önemli bir endişe kaynağıdır.

Bu zorluklarla başa çıkabilmek ve Meydan Mahallesi'nin yaşana bilirlilik düzeyini artırmak için ciddi ve kapsamlı bir kurtarma ve yeniden inşa sürecine ihtiyaç vardır. Bu süreçte altyapının restore edilmesi, güvenlik önlemlerinin artırılması, ekonomik kalkınmanın teşvik edilmesi ve kültürel mirasın korunması önemli adımlardır. Aynı zamanda, çevresel sorunların çözüme kavuşturulması için çevre dostu uygulamaların benimsenmesi de elzemdir.

Sonuç olarak, Musul Eski Kenti'nin Meydan Mahallesi'nin sorunlarına odaklanarak, problemlerin çözümü için kapsamlı bir kurtarma ve yeniden inşa süreci gerekmektedir. Altyapının restore edilmesi, güvenlik önlemlerinin artırılması, ekonomik kalkınmayı teşvik etmek, kültürel mirası korumak ve çevresel sorunlara çözümler üretmek bu süreçte önemli adımlardır. Kentin yeniden yapılanması ve sürdürülebilir bir gelecek için çaba harcanmalı ve uluslararası destekle bu

sürece katkı sağlanmalıdır. Meydan Mahallesi'nin eski kimliğini geri kazanması ve halkın sağlıklı, güvenli ve refah içinde yaşayacağı bir alan haline gelmesi için tüm tarafların iş birliği yapması büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- Aljazeera 2022a. Musul KENTİNDE SAVAŞ SONRASI İZİNSİZ YENİ YAPILAR (<https://www.aljazeera.com/features/2019/7/14/modern-revamp-threatens-to-raze-riverfront-in-mosuls-old-city>)
- Aljazeera 2022b. Musul Kentinde Savaş Sonrası Plansız İnşaatlar VE İzinsiz Restorasyonlar (<https://www.aljazeera.com/features/2019/7/14/modern-revamp-threatens-to-raze-riverfront-in-mosuls-old-city>.)
- BBC 2022a. The Demolished Buildings in Meydan Mahallesi. (<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40890434>.)
- BBC. (2022b). Musul Kenti Savaş İle İlgili Bilgiler (<https://www.bbc.com/arabic/40886609>)
- Hussein et al. 2019. tarafından yapılan çalışmada Savaş Öncesi ve Sonrası Musul Kent Silüeti (s. 298) incelenmiştir.
- Reliefweb 2022. Musul Kenti Savaş Sonrası Oluşan Hava Kirliliği ve Kent Kirliliği (<https://reliefweb.int/report/iraq/iraq-mosul-battle-brings-environmental-damage-serious-impacts-health-prospects-recovery>)
- Reuters 2022. Evlerine Geri Dönme veya O Bölgelerde Yaşama Konusunda Güvensizlik (<https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-iraq-displaced-idUSKBN16COLT>.)
- Sciadirect 2022a. Musul Şehri: IŞİD Savaşından Sonra Konut Yeniden İnşası (<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0264275121003590>.)
- Sciadirect 2022b. Kent Problemleri İncelemesi. (<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1110016822008262>)
- UNESCO. 2022a. Musul Kenti Genel Bilgiler (<https://www.unesco.org/en/revive-mosul>)
- UNESCO. 2022b. Musul Kenti Savaştan Önce Genel Bilgiler ve Fotoğraflar (<https://www.unesco.org/en/revive-mosul/exhibit-brussels?hub=1067>)
- UNESCO 2022c. Musul Kenti Savaş Sonrası Oluşan Yıkım (<https://www.unesco.org/en/articles/documentation-urban-heritage-mosul>)
- UNESCO 2022d. Korunma Altına Alınarak Restorasyon Yapılmaya Başlanan Birkaç Tarihi Yapı (<https://www.unesco.org/en/revive-mosul/heritage?hub=1067>.)
- UNESCO 2022e. Reviving The City (<https://www.unesco.org/en/articles/mosul-rebuilding-begins>.)
- Unhabitat. 2022a. Musul'da Savaş Sonrası Oluşan Problem ve İlk Planlama Çerçevesi (<https://unhabitat.org/the-initial-planning-framework-for-the-reconstruction-of-mosul>)
- Unhabitat. 2022a. Meydan Mahallesi'nde Koruma Altında Gösteren Birkaç Yapı (<https://unhabitat.org/the-initial-planning-framework-for-the-reconstruction-of-mosul>.)
- Voanews 2022. Musul Şehri: IŞİD Savaşından Sonra Eski Kenti'nde Savaş Kalıntıları. (<https://www.voanews.com/a/returnees-to-old-mosul-find-little-besides-rubble-lingering-danger/4009939.html>)
- Voiceofguides (2022). Mosul Ev Tipi ve Özellikleri (<https://voiceofguides.com/ultimate-travel-guide-to-mosul/>.)